

Ігор БРИНДАК

В останні роки знову стали популярними фільми про піратів, зокрема трилогія «Пірати карибського моря». Однак у фільмах цього жанру рідко можна зустріти позитивні моменти. Тому буде доречним пригадати одну забуту стрічку теж цієї тематики, але в той же час з глибоким філософським змістом. Мова йтиме про фільм естонського режисера Петера Сімма «Арабелла – дочка пірата».

Хоча це фільм-фентезі за жанром, та він є водночас і притчею. Знятий він у 1983-му році, коли Естонія ще була у складі Радянського Союзу. Але, не зважаючи на це, у стрічці заторкуються такі питання, які в той період, м'яко кажучи, не було прийнято виставляти на публіку.

Тепер конкретніше про сюжет: XIX століття, в Атлантиці плаває піратське судно «Скорпіон». Ним керує капітан Таніель, якого кличуть Куля. Колись він був мирним чоловіком. Але одного разу з вини власника корабля, на якому плавав Таніель, загинула його дружина. Таніель вирішив відістати за її смерть, тому й став ватажком морських розбійників. Однак знайти кривдника було непросто. Ніхто не бачив його в обличчя, не знав справжнього імені. Відомим був лише його псевдонім «Залізна Коса». Однак роки, проведені на «Скорпіоні», зробили із капітана Кулі холодного та жорстокого чоловіка. Він нещадно розправлявся не тільки із людьми Залізної Коси, але й з усіма, хто потрапляв йому в руки. За ним полювали жандарми різних країн. Та це його не зупиняло. Морський розбій зробив його володарем величезних скарбів. Єдиною радістю Таніеля була його десятирічна дочка Арабелла. Вона постійно перебувала при батькові і підтримувала його у важких ситуаціях. Одного разу над «Скорпіоном» пролетів дивний літальний апарат, який впав у море. Арабелла наказала піратам підняти його на борт. Разом з апаратом потрапив на піратське судно і його власник – професор Ааду. Як він пізніше розповів, хотів на своєму апараті перелетіти з Європи до Америки, але через негоду впав у море. Пірати хотіли спочатку вбити Ааду, але на бажання Арабелли зберегли йому життя і залишили в'язнем на кораблі. Згодом він їм став у пригоді, бо умів лікувати різні хвороби. Ааду виявився чоловіком твердих переконань. Він не тільки відмовився від пропозиції пристати до команди «Скорпіона» чи відкрити секрет керування своїм апаратом, але й відважно став докоряти піратам за їх вчинки й закликав змінити своє життя. У відповідь приймав лайки, насмішки й погрози. Єдиною людиною, яка його радо слухала, була Арабелла. Одного разу людям Залізної Коси вдалося викрасти Арабеллу. Вони стали шантажувати капітана Кулю, щоб той за звільнення своєї доньки відкрив місце захованих піратських скарбів. Тоді Таніель зрозумів, що єдиною людиною, яка зможе врятувати Арабеллу, є Ааду.

Фільм «Арабелла – дочка пірата» заторкує багато морально-етичних питань. Зокрема, дуже цікаво у ньому змальовано питання свободи людини. У ньому є один цікавий момент. Після викрадення Арабелли та звільнення Ааду пірати збунтувалися проти свого капітана. Вони зв'язали Танієля і збиралися викинути в море. Та коли почали сперечатися між собою, кому бути новим капітаном, дійшло до того, що капітаном знову став Куля. Момент дуже повчальний – де немає свободи духовної, там не буде ніякої свободи.

В наш час це особливо важливо пам'ятати! Можна чимало раз змінювати своїх керівників на різних рівнях, але якщо не усунемо зло з-поміж себе, все повертається «на круги своя». У свій час дуже гарно про це писав митрополит Андрей (Шептицький) у посланні «Як будувати рідну хату»: «Коли всі засади Євангелії в народі є загально прийняті, коли бодай більшість громадян живе християнським життям і поступає по велінню християнських чеснот, коли нарід своїм життям і молитвою заслуговує на благословення та поміч неба, коли в народі Церква свobodно виконує Богом дане післанництво, себто проповідає Євангеліє і освячує народ та за нього молиться, тоді ті труднощі, що звязані із верховним проводом, розв'язуються мирно й за Божою ласкою корисно для загального життя. Але коли тих умовин немає, тоді немає й Божого благословенства, на поверхню суспільного життя висуваються одиниці, нездібні на проповідників, які тим самим приносять радше шкоду, ніж хосен». Історія його слова підтвердила.

Але повернемося до фільму. Не слід забувати, що про необхідність зміни життя Ааду говорив усій команді «Скорпіона», але прислухалась до нього лише Арабелла. Ось кінець фільму: гине «Скорпіон» з усією командою, гине корабель Залізної Коси з усією командою, врятованими залишаються тільки Ааду і Арабелла. Момент теж дуже повчальний.

Звернімо увагу на діалоги між Ааду і донькою капітана піратів. Одного разу Арабелла його прямо запитує: «Що таке смерть?» Професор не дає однозначної відповіді. Він каже, що думки людей з цього приводу є різними: одні кажуть, що після смерті людина потрапляє в рай або в пекло; інші, що людина народжується заново у тілі іншої людини чи тварини; ще інші, що після смерті взагалі нічого немає; по деяких власних роздумах Ааду додає, що все одно, поки живеш, -- необхідно робити добро.

Як було вище сказано, цей фільм знято ще у радянський період, тому дати відверту християнську відповідь на тему життя і смерті в ньому, ясна річ, не можна було. Але

навіть те, що ввійшло у стрічку, було на той час великим досягненням. До речі, саме після цієї розмови з Ааду Арабелла вирішує залишити піратську компанію і розпочати нове життя. Правда, залишити піратське життя героїні було не так просто. Сама Арабелла зізнається, що досі жодній живій душі ще не вдалось втекти із «Скорпіона». Але навіть якби її втеча і вдалася, вона не розв'язала б проблеми, бо на суші за нею полювали то поліція, то люди Залізної Коси. Проте стається так, що бажану свободу вона все ж таки отримує – спочатку через викрадення, а згодом через звільнення від Ааду. Тут гарно показано дію Божого провидіння (хоча самого Бога прямо й не згадано) – те, що спочатку для людини видавалось за нещастя, у кінці принесло щастя. Отже, знаходимо ще один повчальний момент – коли є сильним бажання вирватися з під влади зла, то звільнення рано чи пізно приходить, особливо звідти, звідки ми й не очікували. Подібно сталось із митарем Закхеєм (пор. Лк. 19.1-10). Він хотів лише здалека подивитись на Ісуса Христа, а Ісус взяв і прийшов до нього у дім.

Фільм має ще один повчальний момент. У ньому гарно змальовано людську психологію щодо вміння виправдовувати власні злі вчинки. Найважчими муками для людини в житті є муки совісті. Щоправда, люди завжди додумувались у різний спосіб їх послаблювати, найчастіше -- перекладаючи вину на інших. Так, Таніель шукає виправдання свого зла в тому, що мстить за смерть своєї дружини. При цьому він холоднокрівно розправляється не тільки із людьми Залізної Коси, але й усіма, хто потрапляє йому до рук. Пірати із «Скорпіона», коли хотіли викинути за борт Ааду, твердили, що він, нібито, є шпигуном Залізної Коси. Жодних підстав для такого твердження не було, але якось треба було заспокоїти власне сумління. Таку «піратську психологію» ми дуже часто бачимо у нашому світі. Люди знайшли дивний спосіб виправдання будь-яких своїх гріхів: «Я так чиню, бо мої вороги, опоненти, друзі роблять те саме». Так будь-який злочин з їх боку стає виправданим. Але чи той, хто живе за такими правилами, думає про їхній логічний кінець? Наприклад, якщо твої опоненти чи союзники заподіють собі смерть, то чи будеш ти робити те саме? Хочу пригадати, що у Святому Письмі написано, що кожен буде відповідати за власні вчинки (пор. 2 Кор. 5, 10). Посилання на гріхи інших нас не спасають. Те саме бачимо й у фільмі. Якою б логікою не користувалися пірати, щоб оправдати свої дії і заспокоїти совість, їхній кінець виявився трагічним.

Наприкінці хотілося б звернути увагу на ще один момент. Під час першої зустрічі між Арабеллою і Ааду, коли дівчинка сказала професору, що для піратів найважливішим є золото, той запитав: «А що для тебе найважливіше?» Це запитання адресоване не тільки Арабеллі, але й кожному із нас. Тому може й нам вартує над ним замислитись?!

Отже, як бачимо, стрічка «Арабелла – дочка пірата» має в собі християнський підтекст, навіть якщо прямо про це не сказано, і позитиву в ньому набагато більше, ніж у багатьох інших стрічках цієї тематики. Тому рекомендую переглянути при нагоді цей дещо

призабутий фільм.

Ігор БРИНДАК «Арабелла – дочка пірата»//СЛОВО № 4 (60) 2015, с.30-31